

وقت غزته سپهر

صالی : ۴ - ۵

شربہ تالی - مارٹ ۳۴۰

نہ : ۳

دار الفنون

ادبیات و فلسفہ و تاریخ و جغرافیہ و ادبیات

فلسفہ، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیہ، ادبیات

ایکی آیدہ بر نشر اول نور

مندرجات:

- علم حقندہ [احمد نعیم]
لہستان قرالی ایستانسلاوس [احمد رفیق]
عمومی لسان تدقیقاتی [نجیب عاصم]
یکی چیقان کتابلر - ملیت نظریہ لری [محمد امین]
تنقید - تورک تاریخی [نجیب عاصم]

استانبول - مطبعہ عامرہ

۱۳۴۰ - ۱۹۲۴

يېڭى نىشر اولونان كىتابلاردىن :

مەلىت نىزىپىلەرى دەلىل ھېيات

عزىز بىك قىناعت كىتابخاناھى - ۱۳۳۹

صوك زىمانلاردا ھېچ بىر كىتاب عزىز بىك آرقادا شىمىزك اثرى قدر بىندە ذوقا ويا نىدېر مادي، ھېچ تور كىچە بىر كىتاب بىكا بو قدر يېڭى كوزو كىدى . اثر ك بىندە حتى ھىجان دىنە بىلە جىك درجەدە قوتلى سرور اويا نىدېر ان جەھتى نە مندر جاتى ، نە دە مۇلفك نىھائىتدە چىقاردىغى نىتىجە اولمشدر . اك زىيادە تقدير ايتدىكىم جەھت آرقادا شىمىزك تعقيب ايتدىكى اصولدر . عزىز بىك بىر فىلسفى مەسىلەنك ناصىل وضع ، نە يولدا تدقيق ايدىلمىسى اىجاب ايدە جىكنى بىك كوزل بىر صورتدە كوتىر مشدر . فىلسفى مەسىلەلرى غىزىتە ويا مجموعە ستونلار نىدە قىصە قىصە تدقيق ايتىمك اعتيادىنك يراشمىسندىمى ، يوقسە ھردوشونجە و حىسەمىزى بىر عقىدە « Dogme » شىكەنە صوقىغى اىجاب ايدىن طرز تىربىە مىزدىمى ايلرى كىدى بىلمىورم ، شىمىدى يە قدر مەين بىر فىلسفى مەسىلەنى تدقيق ايدىن اثر لردە ھېچ بىر زىمان بو جانلى اصولى كورە مدم . بىزدە فىلسفى علوم (Sciences philosophiques) ايلە اشتغال ايدىنلر اونودىيورلر كە تدقيق ايتدىكلرى بىر موضوعك ، اور تە يە قويدىقلىرى بىر فىكر ك اھمىتى يالگىز حقىقتە ياقىن بولونما سىندە دكل تفىكر اتمىزە بىر استقامت وىرە جىك صورتدە جانلى اولماسىندە در . فىكر ك بو حىياتىتى ايسە آنجىق قورو جملەلر حالندە بولونما سىلە ، فىكر و قىناعتىمىزك عقىدە شىكلە صوقولما سىلە ممكندىر . فىلسفى اثر لرك بوتور قىمىتى بو نۇقتەدە در . باشقە بىر تەبىرلە بىر فىكر ك حىياتىتى مخاطبىنى دوشوندىر مەكە سوق ايتىمىسندە در . بو خاصە ايسە آنجىق فىكر ك ناصىل تشكىل ايتدىكى بىلمەكە قابىلدر . اونك اىچون ھىر فىلسفى فىكرى وضع ايدىن بىر مۇلف اونك كىندى ذھنىندە ناصىل تولد ايتدىكىنى ، دىكر نظرىيە و دوشونجىلر آراسىندە دولاشىر كىن ناصىل بىر احتىياجە او قىناعتە يوكسىلدىكىنى كوستىرمىسى ، قارىغى دە كىندىنك كچدىكى يوللردىن بىر ابرجە بوروتەرك فىكرىنە چىقارتماسى لازمدر . يوقسە مۇلفك قىناعتىنى مسلم بىر عقىدە حالندە اور تە يە قوبان واوندىن استىتاجاتدە بولونان بىر اثر قارىغى « بىلەيك » خطا بىندە بولونور ، فقط دوشوندىر مىز .

بونک ایچوندر که حقیقته یاقین فکرلری محتوی اولان اثرلردن زیاده حقیقت یولنی آچان تألیفلرک قیمتی وارددر. چونکه برنجی نوع اثرلر فکرلری بر نقطه ده دور دورر، اونقطه نه قدر حقیقته یاقین اولورسه اولسون البته تفکرانک صوک مرحله سی دکلدن. ایکنجی نوع اثرلر ایسه فکرلری حقیقته کوتورن یولی آچار، بویول نامتناهی اولدیغی ایچون ذهن متادیا اوراده یورومکه چالیشیر. فلسفی ذوق ایشته بوسعبده در، فائده ده بومتادی جهده در. روحک بوفعالیتیدر که انسانه حریتی حس ایتدیرر. ابداعلره کوتورور. له سینغ شویله دیور: «اگر الله صاغ الله بونون حقیقتلری، صول الله حقیقته متوجه اولان، فقط دائماً خطالر ایچنده یووارلانق مقدر بولونان آرزوی جهدی طوتسه و بکا بوناردن برینی ترجیح ایت دیسه در حال ذات بارینک صول الله قاپانه رق دیرم که ای رب العالمین، حقیقت محضه آنجق سکا لایقدر. بکا یالکز حقیقت تحریمی یوننده متادی جهد اقتدار و میلی ویر، ضرر یوق هیچ بر زمان حقیقت محضه یه وارمیایم، خطالر ایچنده یووارلانایم.» له سینغک بو چوق کوزل اخطاری بزده فلسفی مسئله لرله اشتغال ایدنلرک قولاغنده کویه اولمالیدر. بنده فلسفه ده حقیقت محضه یی تعلیم ایتدیکنی ادعا ایدن، حریت تفکریمی نزع ایدن اثرلری ایسته مم. ضرر یوق، خطالی اولسون، فقط مؤلفنک کچدیکی مختلف فکر وقناعتلردن بنی کچرتن، اوندن صوکر اوکه پارلاق بر انق آچهرق براقیورن کتابلره محتاجم. چونکه بو اثرلر اولانی یوروتور، ذهنمه مختلف فکرلری سچه جک، اونلری آشاجق بر خیز ویرر، اوندن صوکر اراقدیغی نقطه ده حریتی دو یارم، یعنی بر طاقم اعتقادلر بلاهش اولمام، بلکه جهد ذاتیمک محصولی بعض تمایللر، بعض قناعتلر اویاندیغنی حس ایدرم. او ایلك خیزله سعی و دوشونجه احتراصنک اویاندیغنی کورورم. ایشته فلسفه ده قیمتی کتابلر بو نوعلردر.

قارمه بویله تمایل اویاندیراجق اثرلرک تحریر و تألیفنده معین بر اصول واردر که هله صوک عصرده فلسفه ایله اشتغال ایدن مؤلعلر بوکا آز ویا چوق رعایت ایدرلر. بزده بیانمین بو اصولک نه اولدیغنی عزت بک کوسترمشدر. بو کون المزده «ملیت نظریه سی و ملی حیات» ی طوتورق فلسفی بر موضوعی تدقیق ایتک ایستیلره «سزده بو اصولی تعقیب ایدیکنز» دییه بیلیرز. اونک ایچون اخلاق مدرسنک کتابی اوقویانلرک نظر دقتنی بالخاصه بو اصوله جلب ایتکی بروظیفه بیلیورم.

عزت بك مقدمه نك ايلك صحيفه سنده فلسفی اشتیاقك عامه نك احتیاجندن فاصیل

آیریلدیغنی شویله تصویر ایدیور :

« انسانلغك فاجعه سی - عظمتی ده سفالتی ده - هپ شوندن : یاشارکن دوشونمکه مجبورز ، فقط دوشونجه من یالکز واسطه لریمز حقنده بزى تام تنویر ایده بیایر . غایه لریمزی آ کلامغه ، اونلرک قیمت و حقیقتی اولچمکه کلنجه ، بو آرزوا کنثیا انسانه یابانجیدر . بشری حیاتك اطرافنده دالغالاندینی مختلف مفعوره لر اک فیرطینه لی دیکرک شدتله صولرینی ساحله چارپارق یوکسلیتدیکی وقت بیله ایریشمکه موفق اولامادیغنی یوکسک قایلر کی او قدر ثابت ، قطعی ، حقیقی کوزو کورلرکه اونلر حقنده برسؤال وضعنه لزوم کورولمز . »

مع مافیله تنقید تمایلی ایلرله دیکه عامه نك قبول ایدیوروب اوزرنده دوشونمدیکی بومفکوره لرک ماهیتنی آراشدیرمق احتیاجنی دویوریورز :

« اینانمدهن اول بیلمک ، آ کلامق و بناء علیه تنقید ایتک احتیاججز ، حتی بعضیلرینک فکرینه کوره خسته لغمزددر : بر قاچ عصر اول شبهه کورتورمن عد اولونان ، اوکنده ترده مساعده ایدیله یین دینک نصوصنه ، علمک مبادیسنه ، اخلاق و حقوقک طبیعی ظن ایدیلمن دستورلرینه قارشى اونلری کوکندن تخریب ایلک استعدادینی حائز کوزوکن بر (نه در؟) استفهامیله چیقیورز . » بوسورتله قلبمزی کمین بر تردد و امنیتسزک وجوده کلیرکن ، « علم ایله دین قارشیلقلی چاریشمقده ، اخلاق و حقوق ایسه دینده ویا علمده کندینه آرادینی اساسلری بولمقده نومید اولمقده ایکن یالکز برتک قوت ، ملیت حسی انسانى نهایتی کلز کتله لر حالنده مجاهده یه سوق ایدیور . » اسکیدن روحی فعالیتمزی بسله یین اعتقادلری تنقید ایدن بشریت رییلیمکه معلول چیقارکن عصریمزده ملیت دیدیکز یکی برمفکوره دوغویور ، حتی دوغروی ، کوزلی ، خیری بومفکوره یه کوره اولچویورز . « دوغری سوز ملتک ایشنه او یغون کلن ، کوزل صنعت ملی ذوقه یاراشان ، اخلاقی حرکت ملی عرفله توافق ایدندر ظن اولونویور . »

ملیت بر طرفدن « بر جنت قییلندن بزه سعادتلر وعد ایدرکن » دیکر طرفدن نهایتی کورونمز مجادله یه ، صیقینتی به ایتیور ، بشری کتله لری بر قاندها تقسیمه اوغراتیور . بو آجیلر بزى دوشوندیوریور؛ ملتک « اصلی عناصری ، قیمتى نه در؟ » سؤالی وضع ایتدیوریور :

« ملتک لیلای کی سویلیسی ایچون بزم مجنون اولما من شرط دکلددر . یاشامق ایچون دوشونمکه باشلامش ایکن دوشونمک ایچون باشامغه رغبت ایدن انسان بو کونکی حیاتك

اك درین اورپر مه‌لرینی ، بوكونكى جمعیتلك اك تهلكلى صارصینتیلرینی حصوله کتیرن
ملیت جریانی و آنک شمولنی آ کلامغه چالیشاجقدر . »

بو تنقید فائده لیمیدر ؟ بشریتک واردیغنی صوك مرحله‌ده کی مفکوره‌سی ده بویله بر تنقید
ایله ضعیفله مزمی ؟ « سوه بیلمک ایچون آلدانمق ، سودیکنک چاهلی اولمق ا کثریا جنسی
عشقه شرطدر . ا کر هر هانکی بر مفکوره‌وی علاقه‌نک تحقیق ایچون ده بویله بر شرط
موجود ایسه اوزمان علم ، کوزلریمزی آچارق بزه فنالق ایتمش اولاجق . »

فقط مؤلف بویله تهلمکه وفائده قید یله دوشونمکه متمایل دکل . . مقدمه‌ده ینه کنسینک
وضع ایتدیکی بر سؤاله صریح جواب ویرمه مکله برابر کتابک هیأت عمومیه‌سنی ، بالخاصه
چیقاردیغنی نتیجه‌نی آ کلا یا بیلمشسه ک عزت یک بویله بر تنقیدک مفکوره‌نی ضعیف‌لتمیه حکنه
قانع . چونکه مؤلفه کوره ملیت حریتی آرامانک ، استحصال ایتمه‌نک بر تجلیسیدر .
بناءً عایه روحک اک صمیمی احتیاجنه مستنددر . ملیت بویله بر استقامت اولدیغنی میدانه
چیقاران بر تدقیق مفکوره ایچون ضررلی اولماسی لازمدر .

شوقدرکه ملیتی بویله تدقیق ایده بیلمک ایچون اونى واسطه کبی قوللانان سیاست
آدمک ، « خلقک رغبتنی قازانمق ایچون موضوعنه ملی رنگ ویرن صنعتکارلرک
تلقیلرندن ، قورتارمق ایجاب ایدر . چونکه بونلرک نظرنده « ملیت » بر واسطه‌درکه
« گاه کندی حسابنه ، گاه دشمنانی حسابنه ، هر حالده یالکز بر منفعت املیه » قوللانیلیر .
بو کیلر ایچون حقیقی مفکوره منفعت اولدیغنی ایچون « ملیت » ده بر واسطه‌در . حالبوکه
« ملیت » بر مفکوره بر غایه اولاریق تدقیقی لازم ایسه اول امرده بو کوروشی بیر اتمق ،
اونک موقعنی « بشری قیمتله نظرآ » تعیین ایتک ایجاب ایدر .

آنجق متفکرلرک ملیتک اساسنک گاه عرقده ، لسانده ، دینده ، گاه طوپراقده
ویا اقتصادی منفعتده ، یا خود حرئده ، اراده‌ده ، روحده ویا ساجیه‌ده بولوندیغنه حکم
ایتملری و بونقطه‌لردن هیچ برنده اتفاق ایله مه‌ملری ملیت مسئله‌سنه مابعدالطبیعی بر مسئله
منظره‌سنی ویرمکده و بناءً علیه بو کله « فردی ، اجتماعی منفعت بر واسطه‌در » دینلری حقلی
کوسترمکده در . عزت بکه کوره بو اختلاف بر حقیقی ارأه ایدیور : « ملی حیات معین
عنصرلره تحلیل ایدیلنجه ، بیلکیلره و نظریه‌لره انقلاب ایدینجه بو عنصرلردن هر هانکی
برینی (طوپراق ، عرق ، عنغه الخ . .) استغنا ایله رد ایتک ممکن اولدیغنی حس ایدیوروز .

اونك ایچون « کندی گاه عرق ، گاه لسان ، گاه طوپراق ، گاه اقتصاد ویا تاریخ حدود لری داخلنه حبس ایتمک ایسته یین سیاستک تحکمندن قورتولماسی » شرطیله ملیت بر مفکوره اولارق تدقیق ایدیه بیلیر. ایشته مؤلف ملیتک صرف مفکوره اولماسی اعتباریله « فلسفی معناسنی تعیینه چالیشمق ، یعنی بو کونکی بشری حیاتک اک درین وصیمی تمایلنی آ کلامغه جهد ایتمک » ایسته یور . کتابک هدفی ده بودر .

بونک ایچون عزت بک « مدخل » ده اولا ملت کلمه سنک معناسنی توضیح ایتمکه باشلایور . ملت تعبیری دولتدن ، و ملیتی « ناسیونالیته » نک سیاسی و حقوقی معناسی اولان « تابعیت » دن تفریق ایله یور . کلمه نک دلالت ایدیه بیله چکی بو قاریشیق معناری بر طرف ایتدکن صو کرا ملی حس اسکیدنبری مختلف سیاسی اشکاله منسوب انسانلرده دائماً موجود اولشمیدر ؟ سؤالنک جوابنی آراشدیر یور . بر کره ملیت حسنک اسکیدنبری موجود اولدیغی فکرنده بولونان مؤلفلرک قناعتنی جرح ایدیور ، صو کرا ملیت حسنک وطن و حکمدار خاندانی محبتک بر فاده دیکری اولدیغی حقنده کی قناعتلری تحلیل ایله بونلری قبول ایله مه یور . اسکی ومثلاً قرون وسطاده کی وطن تلقیسیله معاصر ماتلرده وطن محبتی بر میدر ؟ بر حکمدار خاندانی بعض ماتلرک سیاسی وحدت لرنده عامل اولسه بیله هر زمان بویله اولما مشدر . ذاتاً بر حکمدار خاندانی ملی وحدتی وجوده کتیردیکی ادعا اولونسه بیله « بو آنجق وحدت حاله کلمکه آرزو کش قوملر ایچون دوغری اولابیلیر . بو نظریه ده « یکانه دوغری اولان جهت ملتلر تمایللرینی ، آرزو و اشتیاقلرینی بر شخصده ویا تمثالده طوپلامغه اولان استعدادلریدر . فقط بونک مطلقاً شاهانه بر سلاله اولماسی مجبورتی یوقدر . » باخصوص که صوک دورده ملیت سیاسی حریت وده موقراسی فکریله متفق کیدیور .

معاصر حس ملیتک ده موقراسی ایله ، فردک حریتیله متوافق اولدیغنه نظراً ملیت فردی اراده نک ، فردی نفعک محصول میدر ؟ اکر ملیت « صرف فردی اراده ایله تعین و تحقق ایدیه بیلسه یدی عینی فردی اراده نک ده اوننی محو ایدیه بیلمه سنی قبول ایتمک لازم کلیردی » هیچده اوله دکل . « منفعتم نه نی ایجاب ایدر سه ایتسین ریاضی بر بداهتک تبدیلی ممکن اولمادیغی کبی ملی بر مکلفیتک مناقشه سی ده جائز دکل . » بناءً علیه ملیت فردی نفعک و اراده نک خارجنده بر مکلفیت ، بر وجودر . فقط « ایریشمک ایسته دیکمز غایه لرک ، واجب عد ایلدیکمز مفکوره لرک بزجه معتبر

اولماسی اولوشمیزك « موجودیتیزك واقع اولان هویتیزك نتیجه‌سی عد اولونماسیدن متولددر . وجوبی حس ایله‌یکمیزك عینی زمانده بزجه وجودی محقق صایلمیر... ملیت ایچونده اولیه... بر طرفدن سیاسی، ادبی، اقتصادی، بدیعی، خلاصه بشری هر فعالیتده ملی اولمق احتیاجنی، ملیت الجاسنی حس ایدن بو کونکی انسان دیگر طرفدن بو وجوبی بر وجوده، اولماسی لازم کلنی اولانه، بشری مفکوره‌نی طبیعتده استناد ایتدیرمک احتیاجندن ده آزاده دکل... او حالده انسان ملیت تمایلنک، یاپیلاجق بروظیفه‌نی امر ایدن ملی حیاتک تحق ایتمش، طبیعی، موجود اولان اساسلری، توخوملری، تملاری بولوندیغنه قانع اولویور. کندیمزده ایسه «ایکی طبیعت طانیورز. بری مادی، بری معنوی عالمه عائددر.» عجا ملیتی بو ایکی طبیعتدن برینه استناد ایتدیره بیلیرمی بز؟

مادی طبیعت اول امرده بدنه تعلق ایدر. عجا ملیت عضوی بر شأنتمیدر؟ « عرق نظریه‌سنه » استناد ایلینلر بوکا مثبت جواب ویریورلر. فقط اول امرده عرقلری یکدیگرندن فصل و تمیز ایده‌جک بر معیار یوق، بویله بر معیار بولمق ایچون یاپیلان تشبثات ثمره ویرمه‌مش « استحالیه (تحاول مذهب علمیدی) حیوان و نبات جنسلری آراسنده بیله قطعی حد فاصل اولمادیغنی اوکه سورویور. شو حالده ناعیل انسان عرقلری آراسنده قطعی بر فرق کوزده‌ته بیلیرز؟

« ملیتی عرقه ارجاع ایتک انسان اوزرنده محیطدن زیاده وراثتک تأثیری اولدیغنی ادعا ایتک دیمک ارلور. بو ایسه هنوز اثبات ایدلمش اولمقدن پک اوزا قدر « یالعیس محیط و تربیه‌نک تأثیرینک اهمیتی، اعتمادلرک بر طبیعت ثانیه تولید ایله‌یک محققدر. » بو ایکنجی طبیعتده قارشنی ایلاک و اساسلی طبیعت اولارق قبول ایدلمک ایسته‌نیان عرقلرک صاف اولارق هیچ بر یرده بولونمادیغنی ایسه کرک قبل تاریخ و کرک تاریخ بزده کوسترمکده‌در. « خلاصه » اجتماعی بر هیأت اولان بر ملتک بر عرقدن عبارت اولونماسی بعض منفعتلره ویا سیاسی احتیاجلره یاردیم ایده‌بیلیر. فقط علم کیت کیده بوندن فراغت ایله‌یور. بوندن باشقه « موجود و متعین اولایله‌یک نسبتده عرق بر علت اولمق شویله دورسون بلکه بر اژدر. » اوننی آ کلامق ایسترسه‌ک اقلیم و طبیعی محیطک انسان اوزرنده تأثیرینی نظر دفته المالی بز. شو حالده ملیت عرقه مستند اولمقدن زیاده طبیعی محیطه، جغرافیایه مستند اولمق ایجاب ایدر.

عجا بویله‌جه « ملیت واقعه‌سی جوغرافی واقعه‌نک محصولمیدر؟ ملتیرک کندیلرینی

آیری حس ایتمه لری، آیری وضع ایتمه لری انسا اترک ملت زمره لری آیری ایتمه لری
 طوپرافلرک، اقلیم لریک باشقه باشقه اولمالرند نمیدر؛ فقط کور و بورز که بر کره طبیعی حدود
 مایتی تعیین و تحدیده واسطه اولامایور، نه دکزلر، نه داغلر، نه نهرلر ملیتی تفریق ایدن
 طبیعی بر عامل اولامایور، « بر ملت نه میدانه کلک، نه ده وحدت حالنده انکشاف
 ابله مک ایچون طبیعتک حدود لرینه، عارضه لرینه تابع دکلدرد. بلکه حدود لر ملتله تابعدر.
 ملت لری تفریق ایده جک طبیعی حدود اولمادینی کبی جغرافی شرائطک ملی حیات
 و صورت عمومیه ده سیاسی حیات اوزرینه نقوذینی ادعا ایدن لویله ی - ده ولن وراثتالک
 مذهبلری ملیتی ایضاح ایتمکدن اوزا قدر .

طوپراق ملی حیاتی ایضاح ایچون کافی بر اساس اولمادینی کبی ملیت اقتصاده ده تابع
 دکلدرد. ملی اقتصاده سلکی مؤسسسی فرهدریق لیست ملیتک اقتصادی جریانک محصولی
 اولدینی اثبات ایده مدیکی کبی تاریخی ماده جیلک مسلیکی ده، فرهدریق نغله اس و قارل
 مارقسک مذهبی ده بومسئله نی مقنع صورته حل ایده مه مشدر.

مادام که « ملیت نه عرق نه جغرافی شرائطه ابله ایضاح اولونامایور. شو حالده مادی
 معینیت عاملرندن هیچ برینک اثری اولمادینی قبول ایتمه من لازم کلیور. عجبا ملی مفکوره،
 ملی حیاتک معنوی صفحه سنک یعنی عنغه و تاریخ، ملی سجیه و لسان، مدنیت و حرثک
 ایچینه آینابیلیرمی؟

عزت بک یو صوک سؤالی ایکنجی کتابده تدقیق ایله یور. لسانک ملی حیاتده کی
 اهمیتیی مسلم اولمقله برابر ملیتک حقیقی معیاری، ملتک بوتون حافظه سی دکلدرد. معیاری
 دکلدرد. چونکه ملی لسانی تشخیص ایچون ده ملیت لازم. حافظه سی دکلدرد. چونکه
 ملی لسان قدر معیاری ده، موسیقی ده... الخ ملی حیاتک قیمت لرینی افاده ایدر. « ملی
 لسان ملیت و جوبنک، ملیت مفکوره سنک خالق دکل، بلکه مخلوقیدر. هر ملیت فرقی
 آز چوق بر لسان فرقه تقابل ایسه بیله هر لسان فرقی مطلقا ملیت فرقی استلزام ایله من.
 ذاتاً « ملی مفکوره نی بر لسان واقعه سنه استناد ایتمیرمک ایسته سنک بیله لسانی مؤثر
 کوسترد بیامک ایچون ده اونک محتوامی اولان فکری وحسی حیاتی، نظره آلمق ایجاب
 ایدر. شو حالده ملیتک اساسی لسان اولمقدن زیاده بالذات اونک عامل لری عد اولونمق لازم
 کلن ملی سجیه، تاریخ، مدنیت اولماسی لازم کلیر.
 عجبا حقیقت بویله میدر؟ مثلاً « اخلاقی، معشری وجدان و یا ملی سجیه، ملیتک

منشأ میسر؟ بویله بر سجیه قبول ایده بیامک ایچون «اونک علامت فارقه ثابت سنی» بولمق ایجاب ایدر. حالبوکه نه «وسطی انموزج»، نه بر ملتک «بویوک آدم لری»، داهیلری «ملی سجیه نك کافی بر علامت فارقه سی کبی کوستریه من. ذاتاً «ملی سجیه ملی تاریخک اساس و محرکی اولسهیدی، اونک مثلاً یونانیلر ایچون قرووازمک دیدیکی کبی، تحویل ایتمه سی، دوامی اولماسی اقتضا ایدردی. حالبوکه ملی سجیه لریک اراشه می قابل اولدیغی نسبتده تحویلری کوزوکویور.»

ملی سجیه یی ملتک اساسی عد ایده مزسه ک اونک قابل اولدیغی نسبتده تعینی واسطه سی. اولان ملی عنغه و تاریخه بووصفی وبره مزمی یز؟ «عنغه نك قیمت و اهمیتده اصرار ایدنلر اونی غریزی بر قوت، بر طبیعی سوق عد ایدیورلر. ناصیل عضو حیات غریزه یی طبیعی سوقة مستند عد اولونویورسه اویله جه ملی حیاتده عنغه لردن عبارت عد اولونویور.» حالبوکه «برچوق ملتک کندی عنغه لرینه یابانجی اولان اجنیلرک سیاسی حیاتلرینه داخل اولماسی قبول ایتشلر و بوندن استفاده ایتشلردر.» دیگر جهتدن ملی عنغه لری افاده ایدن «ضرب مثلرک» کیت کیده آز استعمال ایدلمسی کوستریورکه حیاتی «عنغه لریک ثابت و دار قدرولری داخانه حبس ایلمک امکاتی کورمه یورز.» «هم نهدن ملی حیات عنغه حیاتندن عبارت اولسون؟ بونی ادعا ایدن متفکر لره ماتک کندینه خاص، باکر بر وارلغی اولدیغی قبول ایدیورلر. معشری حادثات اجتماعیه نك موجودیتی طانیقله اکتفا ایتمه یورلر. اونک کریسنده و فوقنده بر جوهر اولدیغی و بوتون ملی تاریخک - عنغه و یاسجیه - بوجوهره تابع بولوندیغی ادعا ایدیورلر. فقط بو وارلغی، بواسرار انکیز معدنی قاورامغه، تحلیل ایتمه کچالیشدیغمز آنده اوچوب کیتدیکنی کورویورز. ذاتاً «ملی حیاتک بوکون هر تورلو تنقیددن مجتنب عنغه و حس-یانه دکل، بلکه برچوق تظاهراتی اعتباریه دها زیاده تنقیدجی و تخریجی علم و عقله یاقین اولدیغی ادعا اولونابیلر.»

ملی حیاتک تاریخه درجه ارتباطنه کلنجه «بوراده ملتک شرائط تکونی ایله شرائط دوامی تفریق ایله مک لازمدر. ملتی یاشاتان کندی نك تاریخی حقیقت اعتباریه نه اولدیغی بیلمه سی دکل، برشی اولدیغی ظن ایتمه سیدر. حقیقتده ایسه ماضیده برشی اولدقلرینی ظن ایدنلر ساده جه استقبالده برشی اولمق ایسته دکلرینی اراشه ایدرلر»، «بزدهده اسلامیتدن اول تورکلک تاریخک تدقیقی بو کونکی ملیت حسنک ملتی اولمقدن زیاده او تاریخک

تدقیقی و احیائی حال حاضرده کی تمایلار منک اثریدر. « واقعه یه باقارسه ق تسلیم ایتمه که مجبور اولورز که ، تاریخ جلدلرینک فلان صحیفه مندن زیاده دیکرینه دقت ایلمکله کمزری ایجاب ایتدیرن سبب بو کونکی علاقه لریمز ، اندیشه لریمزدر . بناءً علیه تاریخی واقعاتک بو کون بزی تماماً باغلا دینی ادعا اولوناماز .

ملیتی مدنیت و حرث فرقلرینک وجوده کتیردیکی ادعاسی ده واقعاته تماماً اویغون دکلدرد . مدنیت فرقی آزالدینی کبی « ملی دو یغولر اختلافی ده آزالمقده در . وقایع مفکوردلرک کیت کیده دها بشری ، ملی فرقلردن دها زیاده مستقل بر ماهیت آلدیغنی کوستریبور» مؤلف چوق حقلی اولارق « ملتار آراسنده مشترک اولان ساده واسطه لر ، نه کنیکلر و حرفتلر دکل ، بلکه عینی زمانده حرثک هیأت مجموعه سیدر ، دیبور . عزت بکل بورایه قدر اولان تنقیداتی « مفکوره ایله یاشایان و مفکوره بی تحقیق ایتدیرمک ایچون یاشایان ، حرثده هم سائقنی ، هم هدفنی بولان ملیتک بو وصفیه کرک مادی طبیعتک کرک معنوی طبیعت اولان تاریخی و روحی معینیتک فوقنده » اولدیغنی اراثة بی استهداف ایدر . بویله یوکسک بر مفکوره ایسه « آنجق قلبده دوغار و قلبه استناد ایدر» . بویله اولدینی ایچون ملیت حسی دینی بر باغدر ، بر ایماندر . بو قناعتله در که مؤلف نتیجه ده ملیت ایله دین مناسبتنی تدقیق ایدرک ملی حیاتک استقامتنی آراشدیریبور . بو بحث کتابک اک مهم قسمیدر . عزت بک افندی علوم معنویه ده عصریمزک تمایلنی تنظیر ایتمک ایسته مش اولملی که (۱۶۸) صحیفه اولان کتابک (۱۵۱) صحیفه سنی تنقیده حصردن سوکرا نتیجه یه غایت آز بریر بیراقش . اون دو قوزنجی عصرده معنوی علملر و فلسفه ساحه سنده تنقیدی اولان آثار ایله مثبت بولونان جهتلر آراسنده کی نسبت ده بویله دکلیدر ؟ مع مافیله کوکل آرزو ایدردی که بواک مهم قسمی دها دو یا دو یا او قویا ایله لم . ملیتک دینله علاقه سی نه در ؟ « دینده ایکی عنصر کوزه تمک ممکندر . بونلردن بری دینک صورتی دیکری دینک محتواسی دییه بیلیرز . برنجیسی حسی بر شکلدر . قدسیت دو یغوسندن عبارتدر . ایکنجیسی ایسه هر دینی دیکرندن تفریق ایدن بعض اعتقادلرک ، مناسک و اساطیرک هیأت مجموعه سیدر » . ملیتده دینی بر حس ، بر قدسیت دو یغوسیدر . بو اعتبارله دینک « صورت » نی محتویدر . فقط محتوا اعتباریله « مثبت دین مفکوره لر یله ملیت مفکوره سی آراسنده دائمی اتفاقلرینی ممتنع قیلان فرق وارددر . بو فرق نروده در ؟ مؤلفه کوره دین ایله ملیتک معنوی تمایللری آراسنده تألیف ایدیله میه جک اولان فرق کرک

بودیزمده ، وخرستیانلقده ، كرك اسلامیتده « دنیا ویا طوپراق ، حیات ویا انا » دن ، طبیعتدن نفرت حسی حاکم اولماسندن تولدایدیور . دینلرك قهرمانلری بوقنالق منبعندن انسانلری تیقظه دعوت ایدرلر . دین اوילה بر بشری روح انمودجی وجوده کتیریور که اونك غایه‌سی « طبیعتەرغمأ و طبیعتی اولدیرهرك مفكوره‌بی خلق ایتك ، مفكوره حریتنه ایریشه‌مکدر . ملی جریانك اساسنده اولان روحی انمودج ایسه بوسبوتون باشقه... اونك غایه‌سی طبیعته‌بناء و طبیعت ایچنده مفكوره‌بی تجلی ایتدیرمك ، بشری حریتی تأمین ایلگدر . » بشری روحك دینی و بشری وصفلریله تفریق ایدیله بیله‌جك اولان شو ایکی اساسلی وضعیتی ، « مفكوره‌نك یا طبیعت خلافتنه ، یا طبیعت واسطه‌سیله تحقیقنی قبول ایتك شقلرندن عبارت اولان شو ایکی استقامتی ابتدائی جمعیتلرده هنوز انفلاق ایتمین تضادینی غیرمشعور اولارق بسله‌مکده‌در . بوکون آفریقاده آمریقاده حتی آسیانك بعض محللرند و آوسترالیا‌ده یر چوق بشری جمعیتلرك حیاتنده طبیعت ایله مفكوره‌نك ، وسیله ایله غایه‌نك ، اقتصاد ایله دینك صیقی صیقی به یکدیگرینه باغلانمش اولدقلرینی و عناصری یکدیگرندن آریلاویه‌جق بر وحدت اراهه ایتدکلرینی مشاهده ایدیورز . » ابتدائی جمعیتلرده کوردیکمز بو حالده آیری بر روحی انمودج وجوده کتیریور .

شو حالده « بشرک حیاتنده مفكوره و طبیعتك ، حریت و معینیتك اضافتی اوچ مختلف طرزده نأسس ایده‌بیلیور : « ۱) اك بسیط بر شکلده بلا واسطه معطی بر وارلق ایچنده طبیعت و انسان ، ماده و معنا تماماً ممتزجدر . بو حالی ابتدائی جمعیتلرده کورویورز . (۲) بو مرتبه‌نك فوقنده بر اقصای شرق زاهدینك ، بر خرستیان عزیزینك حیاتنده‌ده مشاهده ایلدیکمز وجهله انسان کندی روحنی عریان و تماماً طبیعته یابانجی حس ایدر ، طبیعی غایه‌لرك کندینی اسارته سور و کلیه جکنی ، ماده‌نك معنایه دشمن اولدیغنی قبول ایدر . (۳) ملی اولق ایستین بشریت ایسنه حریتنی منفی بر طرزده استنکاف ایدرك دکل ، بلکه طبیعته حاکمیتنی تأسیس ایدرك تحقیق ایتدیرمك ایستهر . مفكوره‌مزك تحقیق ایچون واقعیه بوکون عطف ایلدیکمز اهمیتدن دولاییدر که « ملی منظومه‌لر عرق ویا طوپراق ، لسان ویا اعتیادات اطرافنده تبلر ایده‌بیلیور »

ایشته اوچ انمودج . شو اوچ رقمك معاصر فلسفه‌ده اسرارلی بر طالعی وار .. بشریتی ، تاریخی ، انمودجلی آیریرکن فلسفی ذهن بو « اوچ » رقمه دایانوب قالیور : قونته‌کوره اوچ دور واردر : ته‌اولوژی ، مه‌تافیزیک ، مثبت دور . قانته‌کوره بشر

فلسفه اعتباریه اوچ دوردن کچر: دوغماتیک، حیاتیک، انتقاد. هه‌غه‌له کوره بشرک و عالمک منطقی ینه اوچلک ایچنده در: تهز، آنتیتهز، سسینتهز... الخ. عزت بک‌ده نهایت شو اوچ انموذج قکرینه دایانیدیور. فقط بویله تفریق ایدرکن مؤلف ایچنده بر قورقو دیویویور؛ «منطقی بر ارتباطی تاریخی بر و تیره درجه‌سنه یو کسالتک خطاسنه دوشمه‌مک شرطیه» بو تصنیفی یاپیدیور. فقط شایسته، ماوقعه تطابق ایتک اعتقادندن عاری بر تصنیف تاریخی وقایع کی تجربی موضوعلر ایچون ناصیل قابل اولابیلیر؟

کورولیور که عزت بک‌ده بر طاقم متفکرلر کی، مؤرخ میشله، فیلسوف قانت کی تاریخ بشرک سیرینی حریتک طبیعتک برر صورتله امتزاجی، حتی بر درجه‌یه قدر مفکوردنک استخلاصی شکلنده کورویور. یا یکنز مؤلفک قبول ایتدیگی نظریه قارشیسنده بر طاقم سؤاللر خاطره کلیور: ملی انموذج دینی انموذجک یرینه می قائم اولویور؟ یا خود قائم اولاجقمیدر؟ دینده مرئی اولان شومکونات خارچنده غیر مرئی و معنوی بر عالم اولدینی اعتقادی وار، بو عالمه ولو که بودیزمده اولدینی کی (عدم) دیکنر، هر حالده فردک ایستدیگی بر عالمدر. انسانک دینی غایه‌سی بو غیر مرئی عالمه آهنگدار و صمیمی بر ارتباط تأسیسیدر. نه وقت مناجاتله، سائر صورتلرله بو عالمه ارتباط تأسیس ایده بیلیرسهک بر قوت، بر زندگی حاصل ایدیله بیلیر. عجیب ملی حیانتک استقامتی آرتیق بو احتیاجی پس زنده حالنه می کتیریور؟ بعض فردلر ملی حیات استقامتده کیدرکن، قوللرینی آتملرله بیپراندر یرکن روحنده بر آهنگ، بر موسیقی، بر سکون تولید ایتک، حتی ملی حیانتک ایجاب ایتدیگی طبیعی مشکلاته مقاومت ایلک احتیاجیله دینی ایمانه حتی اونک مناسکنه صاریلق لزومنی دویمیه جقلمی؟ ناصیل اون سکرنجی عصر فیلسوفلری علم یاننده دین مستحانه در دیمشلسه ملی حس یاننده دینی ایمانتک موقعی یوقمی؟ عجیب دین مناسکی، قواعدی اعتباریه تکامل و تحوله تابع اولقله برابر منشأ اعتباریه ملی حسله متضاد اولیه جق و جهله جانلی بعض روحی تملره دایانمایورمی؟

بو سؤاللرک جوابی مؤلفده کوره مه‌یورر. نتیجه‌یه قدر، حتی نتیجه‌دهده بر چوق نقطه‌لرده ذهنم عزت بکک سوق و اداره‌سنه قولایقله تابع اولدی. فقط شو اوچ دوک مناسبته کلنجه دوردی. عجیب بو مناسبتی مؤلف بو اثرنده ارشدیر مادیمی؟ ارشدیر دیده

بنمی آ کلامادم. بیامیورم.

دیگر جهندن عزت بک ملی حیاتی، طرز تدقیقنه نظراً، تکون ایتش، استحاله ایلش بر مفکوره کی مطالعه ایتیه‌یور. عجیب ملی حس انفسی بر مفکوره عدایتدکن صوکره

تکوینی روحی بر تحلیلہ تابع طوتمق قابل دکلی؟ بو تحلیل ایلہ « ملیت » عنصرینک اساسی اولان اجتماعی میلانلری بولامازی؟ واقعا بو طریق معینته کیدر کی کورونور . آنجق حریت یا حیاتی وعضوی ویا روحی تمه استناد ایتدیر مدکجه، یا خود قانت کی متعال عد ایلدکجه ایضاح اولونابیلیرمی؟ عجبا عزت بک هانکیسنه قانع... بو سؤاللرک جوابی بو کتابده کورده میورز . اونک ایچوندرکه کتاب عادتا بر وعدی تضمن ایدیور؛ اثری اوقویوب بیتیردن سوکرا عزت بک قولاغمه اکیلوب «عجابه ایتمه، بو کتاب بر سیدتہم رشیمنی طاشدیور، بو توخوم بویوب انکشاف ایلمه جک» دیدیکنی ایشیدیور کی اولویورم . اونک ایچون طبیعتہ بر صورتله توافق ایتک ایستہین «بشری حریت و مفکوره نره دن حصوله کلیور» ندر؟ سؤالنک جوابی بوتون قارئلر کی بنده بکلیورم . توخومی بو کتابله آتیلان بر سیستہ مک انکشافی کورمک قدر نم ایچون ذوقلی هیچ برشی اولمه جقدر .

مؤلف «سعیده و حدتمزی، آهنگمزی تأمین ایدن واسطه لره و منظومه لره عطف ایلدیکمز اهمیت کیت کیده آرتدقچه سعیده کی غایه لر مزی کوزدن اوزاقلاشدیر ماضی انتاج» ایدہ بیلیرمی؟ ملی - بشری غایه لر اقتصادی و طبیعی فعالیت النده بر اویونجاوق، اولمه جقلمی؟ سؤالنی صورویور سوکرا جواب ویریور: خایر دیور . دها ایلری به وارارق « ملتله ایچنده و حتی ملتله آراسنده کی خودکاملق تصادمی نهایته لاسر یکدیگری بیطرف غیر مؤثر وضعیته صوقاجق ماهیتده در . فقط ینه بوندن دولابیدرکه بوتسافرلر و بو اطراد سزلقلر آراسنده سیلنمش کوزوکن انسانیت مفهومی، ملیتک بونا قابل اجتناب متممی و جدی متصوفلرک الوهیت دو یغوسی کی، جامع الاضداد اولمق اعتباریله سینہ سنه داخل اولانلره بر آهنگلی بوتون حالده نهائی ملجأ آریان مضطرب قلبلریمزدہ یوکسه لیور .»

عجبا بونا قابل اجتناب متمم حیات کونک برنده حریت ایلہ طبیعتک یکی بر صورت توافق اولارق ناصیل دوغاجق؟ بونیکینلکی حریتک سیرندمی چیقاریورز؟ بویله ایسه بوسیرک، بوتکاملک هدفنی نره دن استخراج ایدیورز؟ بو هدفنی بالتجربه می آکلایورز؟ بالبداهمی کورویورز؟ بو غایه وی کوروشی و انیتی نره دن استدلال ایلیمه بیلایورز؟ عجبا اهره مه نک هر مرزه غالب کله جکنی سویاتن بونیکینلک نره دن دوغویور؟ تاریخ بوبولده ترقی ایزی کوستریورمی؟ و بو ایزلردن قطعی نتیجه چیقارمزه، حقمنز وارمی؟ ایشته دیکر بر سلسله سؤال که انکشافی بکلدیکمز سیستہم آنجق جواب ویره بیلیر .

تاریخ فلسفه مدرسی

محمد امین